

ศาสตราจารย์ระพี สาคริก

ศาสตราจารย์ระพี สาคริก

สิริอายุ 95 ปี

เกิด 4 ธันวาคม พ.ศ. 2465

ถึงแก่อนิจกรรม 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

ศาสตราจารย์ระพี สาคริก เกิดเมื่อวันอาทิตย์ที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2465 ณ แขวงวรจักร อำเภอป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ เป็นบุตรคนโตของขุนตำรวจเอก พระมหาเทพกษัตริย์สมุห (เนื่อง สาคริก) กับนางสนธิท ภมรสุต บิดารับราชการในราชสำนัก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เริ่มต้นการศึกษาระดับประถมที่โรงเรียนสามเสน วิทยาคาร และจากนั้นได้ย้ายโรงเรียนอีกหลายแห่ง ตั้งแต่โรงเรียนเซนต์คาเบรียล โรงเรียนจิตรลดา โรงเรียนนาฏศิลป์ โรงเรียนวัดเบญจมบพิตร ได้รับประกาศนียบัตรจาก กระทรวงศึกษาธิการถึง 2 ใบ จากนั้นได้เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนเตรียมวิทยาลัยเกษตรศาสตร์แม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ แล้วโอนมาศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ สำเร็จปริญญาโทบริหารและสัตวบาลบัณฑิต (กส.บ.) หลักสูตร 5 ปี เมื่อ พ.ศ. 2490

ศาสตราจารย์ระพี เป็นบุคคลที่ใช้ชีวิตเรียบง่าย ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน และมีความพากเพียร รวมถึงเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้ รอบคอบ มีความระมัดระวังในการนำสิ่งต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินชีวิตทุกขั้นตอน ตั้งแต่การดูแลครอบครัว รวมไปถึงประเทศชาติ มีความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ ทำสิ่งใดมิได้หวังผลตอบแทน คิดถึงประเทศชาติเป็นหลัก นอกจากนี้ยังเป็นบุคคลที่นำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์มาพัฒนาปรับปรุงงานที่รับผิดชอบให้ก้าวหน้า ส่วนความรู้ด้านศิลปะ เช่น การเล่นดนตรี การแต่งเพลง การวาดภาพ และการทำสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ได้นำมาใช้เป็นสิ่งจรรโลงชีวิตให้มีความสุข

โดยบทสัมภาษณ์จากฐานข้อมูล
บูรพาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
กล่าวไว้ว่า ท่านได้รับการเลี้ยงดูเพื่อให้เติบโตขึ้นมาเป็นลูกผู้ชายแบบคนรุ่นเก่านิยมทำกัน
“พ่อผมเป็นคนที่เลี้ยงลูกไม่เหมือนใครคือพ่อแม่หลายคนลำบากมาแล้วไม่อยากให้ลูก
ลำบากแต่พ่อคนนี้อะยากให้ลูกลำบากเหมือนพ่อ พ่อใจแข็ง พ่อพูดว่าเพราะว่าเขาเป็นลูก
คนโตเอาเขาไว้กับเราเขาจะไม่ดีเท่าที่ควร”

ด้วยเหตุนี้วัยเยาว์ของท่านจึงเป็นวัยที่ท่านต้องประสบความยากลำบากต่าง ๆ
เป็นอย่างมากต้องเปลี่ยนโรงเรียนไม่ต่ำกว่า 8 แห่ง เมื่ออายุ 6-7 ขวบต้องเป็นนักเรียน
ประจำที่โรงเรียนเซนต์คาเบรียล นับเป็นเด็กประจำที่เล็กที่สุดในโรงเรียน ไม่ได้พบบิดา
มารดาเลยตลอดเวลา 1 ปีเต็ม (ปัจจุบันทางโรงเรียนได้จารึกชื่อศาสตราจารย์ระพี สาคริก

ไว้ในฐานศิษย์เก่าดีเด่น ที่อาคาร
หอประชุมโรงเรียน) บางช่วงต้อง
ทำงานหนักเพื่อตอบแทน ผู้ให้ที่
พักอาศัยและต้องอดทนต่อความ
ขาดแคลนต่าง ๆ ทำให้ท่านเป็น
เด็กที่แกร่งเกินวัย ท่านอธิบายว่า
การที่บิดาเลี้ยงท่านเช่นนั้นเพื่อ

ให้ท่านได้ตระหนักว่าผู้เป็นบิดาฝ่าฟันชีวิตมาอย่างไร และได้เล่าถึงบิดาด้วยความ
ภาคภูมิใจว่า “เมื่อครั้งที่พ่อรับใช้เบื้องพระยุคลบาทรัชกาลที่ 6 ถูกปรามาสว่า เป็นเด็กบ้าน
นอก แต่แล้วพ่อได้เป็นหัวหน้าชั้นและเป็นนักกีฬารักบี้ที่มีฝีมือยอดเยี่ยม และขึ้นมาเป็น

หัวหน้านักเรียนวชิราวุธ ซึ่งสมัยนั้นเรียกว่าโรงเรียนมหาดเล็กหลวง พ่อเป็นคนที่มีภูมิใจในความเป็นคน ไม่เคยขออะไรจากในหลวงไม่เคยขออะไรจากใคร พ่อมีความเป็นตัวของตัวเองสูงมากทีเดียว”

ศาสตราจารย์ระพี สาคริก เรียนหนังสือเก่งและไม่หวงวิชาพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนเสมอ และไม่เคยมั่นใจว่า จะต้องเรียนให้ได้เป็นที่ 1 เสมอ หลังจากจบปริญญาโทและสัตวบาลบัณฑิต (กส.บ.) หลักสูตร 5 ปี เมื่อ พ.ศ. 2490 แล้วได้เลือกที่จะกลับไปทำงานเป็นนักวิจัยที่วิทยาลัยเกษตรศาสตร์แม่โจ้ โดยกล่าวว่า “ที่นี่ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์) มีอัตราเงินเดือนพร้อม ผมไม่ได้ลังเลเลย ผมตอบว่าจะกลับไปอยู่แม่โจ้เพราะว่าแม่โจ้สมัยก่อนนั้นเป็นโรงเรียนเตรียมของเกษตรศาสตร์ เพื่อนส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดบอกกันว่า ถ้าอ้าวเป็นนกจะไม่ขอ

บินผ่านแม่โจ้อีกเพราะแสนจะลำบาก เพราะว่าใครอยู่ที่นั่นไม่ได้เป็นไข้มาเลเรียไม่ถือว่าได้ประกาศนียบัตรแม่โจ้ หอพักมุงด้วยใบตองตั้งขึ้นไปมุงหลังคาเองทำอะไรทุกอย่างเอง”

“ผมเป็นคนสู้ พอจบปุ๊บผมสมัครไปที่นั่นอีก แต่อาจารย์ก็แสนจะดีบอกว่าเธอไปทำไมแสนจะลำบาก ไฟฟ้าก็ไม่มี น้ำประปาไม่มี ไข้มาเลเรียก็ชุม ผมตอบทันทีเลยว่าผมไป อาจารย์บอกว่าถ้าเธอไปอยู่ที่นั่นเธอได้เพียงแค่ตำแหน่งลูกจ้างชั่วคราวเหมือนคนงานไปทันทีเลย แต่ผมไป ผมรู้สึกว่ามันสบาย ผมอิสระ อิสระในที่นี้ไม่ได้ไปเหลวไหลคือทำในสิ่งที่ควรทำ อะไรที่ทำไม่ได้ต้องทำให้ได้”

แนวคิดในการทำงานศาสตราจารย์ระพี สาคริก ใช้ศาสตร์และศิลป์ในการทำงาน สิ่งที่อยู่ข้างนอกเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งนั้น ของจริงอยู่ที่ใจ แม้ท่านจะสำเร็จการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ก็จริง แต่ในที่สุดก็มาอยู่กับศิลปะ สอดคล้องกับคำว่าศิลปะ คือ ชีวิตทำงานด้วยใจจริง ๆ หรือทำงานด้วยความรัก สิ่งที่มาคือจะไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ไม่เคยคิดที่จะเอาผลตอบแทนมาใส่ไว้ในใจ ไม่ว่าจะเป็นเงิน ตำแหน่ง ทำอยู่บนฐานความเมตตา เมื่อความเมตตาเกิดขึ้น ถูกว่าก็ไม่โกรธ ถูกทำร้ายก็ไม่ถือ หรือเรียกว่าไม่ใส่ใจ จึงได้รับความร่วมมือจากคนอื่น เข้าได้กับคนทุกระดับและทุกสภาพ

ผลงานที่สร้างคุณูปการ

จากการที่คนไทยในสมัยก่อนเก็บพันธุ์กล้วยไม้จากป่าส่งขายต่างประเทศ แล้วชาวต่างชาติได้อากกล้วยไม้ป่าที่ซื้อไว้ไปผสมพันธุ์ เป็นกล้วยไม้ลูกผสม ส่งกลับมาขายเป็นของแพง ที่เมืองไทย ทำให้การเลี้ยงกล้วยไม้ส่วนใหญ่จึงจำกัด อยู่เฉพาะในวงศ์ผู้ดี ผู้มีเงินในสมัยนั้น เอาไว้อวดบารมีกัน และเพราะคนไทยดูถูกของป่าของเราเอง ทำให้ กล้วยไม้ป่าของไทยในขณะนั้นดูไม่มีมูลค่ามากนัก ระหว่างที่ศาสตราจารย์ระพี สาคริก ได้เดินทางติดตาม บิดาไปตรวจราชการทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้ เห็นว่าส่วนหนึ่งของกล้วยไม้ลูกผสมที่น่าเข้ามาจาก ต่างประเทศนั้น มีพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ ที่เก็บมาจากป่า เมืองไทยเรานี่เอง ศาสตราจารย์ระพี จึงมีความคิดที่

จะทลายกำแพงระหว่างชาวบ้านกับกล้วยไม้ ไม่ให้จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มของผู้มีเงิน ซึ่งในขณะนั้นศาสตราจารย์ระพีได้รับมอบหมายให้ไปทำงานวิจัยเรื่องข้าว ยาสูบ และ พืชเศรษฐกิจ เนื่องจากในขณะนั้นการทำยาสูบยังเป็นเรื่องปกติ ความจริงแล้วเรื่องนี้เป็น เรื่องที่ต้องแก้ไข เพราะไม่ได้รับมอบหมายให้ทำโดยตรง แต่ศาสตราจารย์ระพี ถือหลัก โบราณที่กล่าวไว้ว่า งานหลวงไม่ให้ขาด งานราษฎร์ไม่ให้เสีย ท่านผสมผสานเรื่องนี้ โดยเริ่มจากค้นคว้า วิจัยเรื่องกล้วยไม้อย่างจริงจัง ใช้กล้วยไม้พื้นเมืองที่มีราคาถูกเป็นพ่อ

พันธุ์ แม่พันธุ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่น จนได้ ค้นพบวิธีการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ตั้งแต่ฝักยังอ่อน จากการเดินทางไปประชุมที่สหรัฐอเมริกา และได้พบ การสาธิตวิธีขยายพันธุ์แบบเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ (Plant tissue culture) หรือคนไทยเรียกว่าการปั่นตา ซึ่งเป็นวิธีการขยายพันธุ์พืชที่ลักษณะตรงตามสายพันธุ์ รวดเร็ว และขยายพันธุ์ได้ครั้งละมาก ๆ จึงได้นำเอา ความคิดดังกล่าวออกมาเผยแพร่และสนับสนุนให้มีการ ค้นคว้าวิจัยขึ้นในวงการไทยอย่างไม่จำกัด และ เน้นวิธีการจัดการที่พยายามดัดแปลงวัสดุอุปกรณ์ ในประเทศไทยมาใช้ในห้องปฏิบัติการ

ศาสตราจารย์ระพี สาคริก ได้เผยแพร่ความรู้สู่ประชาชนผ่านทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ สถานีวิทยุกระจายเสียง และสื่อสิ่งพิมพ์ เมื่อมีการตั้งกรมการข้าวในช่วง พ.ศ. 2496 โรงสีทดลองของแผนการโรงสี กรมการข้าว ในช่วงที่ท่านเป็นหัวหน้าอยู่ก็กลายเป็นห้องปฏิบัติการตรวจคุณภาพข้าวห้องแรกที่ใช้ในการเรียน การสอน การส่งเสริม การฝึกอบรม และการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และพื้นที่หลังโรงสีสร้างเรือนต้นไม้วัวให้นิสิตมีใจรักกล้วยไม้ ทดลองปลูกกล้วยไม้ในยามว่าง

ผลงานด้านกล้วยไม้ของศาสตราจารย์ระพี ได้รับ การเผยแพร่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางถึงระดับนานาชาติ นับแต่ พ.ศ. 2506 เป็นต้นมา และได้รับเชิญให้เป็นผู้บรรยายทางวิชาการในที่ประชุมกล้วยไม้โลก

มาโดยตลอด นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้มีโอกาสร่วมเป็นเจ้าภาพจัดงานกล้วยไม้โลกครั้งแรกของเมืองไทยเมื่อปี พ.ศ. 2521 และได้รับความเคารพยกย่องเป็นปูชนียบุคคล โดยเฉพาะในวงการศึกษาและวงการกล้วยไม้ จนได้รับการกล่าวขานว่าเป็น "บิดาแห่งกล้วยไม้ไทย" ด้วยการค้นคว้าและส่งเสริมกล้วยไม้ทั้งด้านการปรับปรุงพันธุ์ ขยายพันธุ์ ตลอดจนด้านธุรกิจการส่งออก ทำให้กล้วยไม้ไทยกลายเป็นสินค้าเกษตรส่งออกที่สำคัญชนิดหนึ่งของประเทศไทย ท่านจึงได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา สาขาเกษตรศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. 2511 ซึ่งเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดด้านวิชาการ และยังได้รับตำแหน่งศาสตราจารย์ เมื่อปี พ.ศ.2513

ในปี พ.ศ. 2533 ศาสตราจารย์ระพี สาคริก ได้ลาออกจากตำแหน่งประจำต่างๆ ที่เคยดำรงก่อนกำหนดเกษียณอายุราชการ เพื่อมาใช้ชีวิตที่สงบและเรียบง่าย เหลือเพียงการเป็นที่ปรึกษาให้วิทยาทาน ด้วยการบรรยาย สัมมนา โดยเฉพาะด้านการพัฒนาชนบท จริยธรรม และได้พิจารณาตนที่จะทำงานให้เฉพาะองค์กรการศึกษาและสาธารณกุศลเท่านั้น

นอกจากผลงานด้านวิชาการกล้วยไม้แล้ว ท่านเป็นผู้มีทัศนคติอันกว้างขวาง ลึกซึ้ง ทันท่วงทีต่อชีวิตและโลก จึงทำให้ประวัติและผลงานของท่าน

ได้รับการเรียบเรียงเป็นบทความตีพิมพ์แล้วไม่น้อยกว่า 10 เล่ม บางเล่มมีผู้ขอตีพิมพ์ซ้ำหลายครั้ง เช่น เพียงข้าวเมล็ดเดียว หอมกลั่นกล้วยไม้ แต่วิญญาณครูที่ฉันรักยิ่งชีวิต วิญญาณได้ร่มนพรี เกษตรกรที่รัก เขียนจากใจ บรรทุกประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตเป็นต้น และด้วยคุณวุฒิและวัยวุฒิ ท่านจึงได้รับการยกย่องจากวงการสื่อมวลชนเป็นราชฎอรอาวุโส แม้เวลาจะผ่านไปนานเท่าใด ศาสตราจารย์ระพี สาคริก ก็ยังคงเป็นทั้งอาจารย์ คุณพ่อ และคุณปู่ ของศิษยานุศิษย์ที่พร้อมจะชี้ทางสว่างและคลี่คลายปัญหาให้ด้วยเมตตาธรรมไม่เคยเปลี่ยนแปลง

รางวัล และเกียรติคุณที่ได้รับ

- ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขานวัตกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยรังสิต พ.ศ. 2558
- ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน สาขาปราชญ์เกษตรผู้ทรงภูมิปัญญา และมีคุณูปการต่อภาคการเกษตรไทย พ.ศ. 2552
- ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาชีววิทยา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. 2534
- รางวัลเหรียญทอง Veitch Memorial Gold Medal Award ราชสมาคมพืชศาสตร์แห่งประเทศไทย (RHS) ซึ่งเป็นรางวัลระดับสูงสุดที่ประเทศอังกฤษมอบให้แก่บุคคลในด้านวิชาการพืชศาสตร์ พ.ศ. 2529
- ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ วิทยาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต คณะเกษตรศาสตร์ สาขาเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์สาขาเทคโนโลยีการเกษตรพืชศาสตร์สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ (วิทยาลัยแม่โจ้) เชียงใหม่ พ.ศ. 2524-2525

- รัฐบาลญี่ปุ่นได้ประกาศพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ชั้นสูงจากสมเด็จพระจักรพรรดิ(The Sacret Class of The Rising Sun) ในฐานะเป็นบุคคลผู้ประสบผลสำเร็จในการสร้างความสัมพันธ์ทางจิตใจระหว่างประเทศ โดยใช้กล้วยไม้เป็นสื่อสัมพันธ์ โดยที่ ฯพณฯนายกรัฐมนตรี พุทฺตะเป็นผู้อนุมัติในโอกาสที่บินมาประเทศไทย พ.ศ. 2523

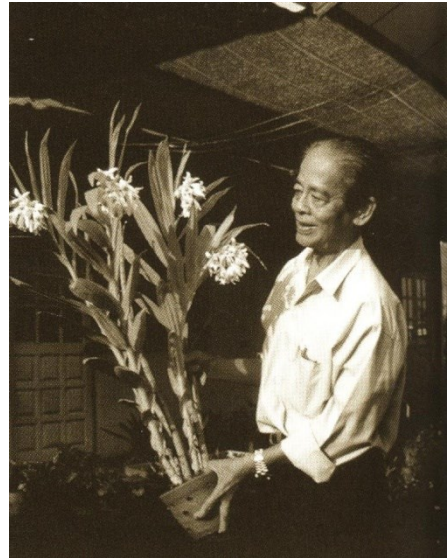
- รางวัลเหรียญเงิน (Silver Medal Award) ในฐานะที่เป็นประธานจัดงานประชุมกล้วยไม้โลก ครั้งที่ 9 ได้ด้วยผลสำเร็จที่ควรแก่การยกย่องสรรเสริญ

สมาคมกล้วยไม้อเมริกัน (American Orchid Society) พ.ศ. 2521

- รางวัลเหรียญทองให้ในฐานะที่มีบริการทางวิชาการแก่โลกในด้านกล้วยไม้ดีเด่นมาเป็นเวลานาน สมาคมกล้วยไม้เอเชียอาคเนย์แห่งประเทศไทย สิงคโปร์ พ.ศ. 2520

- ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ตำแหน่งวิชาการ โดยไม่ได้ผ่านการเป็นรองศาสตราจารย์ พ.ศ. 2513

- ได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา ซึ่งเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์สูงสุดที่แสดงถึงความเป็นเลิศทางวิชาการ พ.ศ. 2511

- ประกาศนียบัตร AWARD OF HONOUR องค์การกล้วยไม้แห่งชาติของประเทศออสเตรเลีย พ.ศ. 2509

ประวัติการทำงาน

- รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (24 พฤษภาคม พ.ศ. 2522 – 3 มีนาคม พ.ศ. 2523)
- อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (13 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 – 16 มีนาคม พ.ศ. 2522)
- ศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (พ.ศ. 2513)
- อาจารย์ประจำภาควิชาพืชสวน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (พ.ศ. 2503)
- โรงสีข้าวทดลอง แผนกการโรงสี กรมการข้าว (พ.ศ. 2496)
- กรมกลีกรรรม กรุงเทพมหานคร (พ.ศ. 2493)
- นักวิจัย สถานีทดลองกลีกรรรมแม่โจ้ (พ.ศ. 2490 – 2492)

ผลงานเด่น

- การปรับปรุง ขยายพันธุ์ และการผลักดันการส่งออกกล้วยไม้ไทย การปรับปรุงพันธุ์ข้าว
- การนำวิชาการสถิติและการวางแผนวิจัยการเกษตรออกใช้ในภาคสนาม
- การนำนโยบายการปลูกยางพาราไปปลูกทางภาคอีสาน (อีสานเขียว)

- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของทบวงมหาวิทยาลัยและสภามหาวิทยาลัยต่าง ๆ
- จัดตั้งห้องสมุดกล้วยไม้ระพี สาคริก
- นักดนตรี (เป็นสมาชิกผู้ก่อตั้งและนักดนตรี เคยู แบนด์)
- นักเขียน (เช่น เพียงข้าวเมล็ดเดียว หอมกลิ้งกล้วยไม้ แต่วิญญาณครูที่ฉันรักยิ่งชีวิต)

ที่มาของข้อมูล

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ๒๕๕๒ ประวัติและผลงานเกษตรกร สถาบันเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๕๒ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- ฐานข้อมูลบูรพาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เข้าถึงได้จาก <http://archives.psd.ku.ac.th/kuout/p129.html>
- ประวัติย่อศาสตราจารย์ระพี สาคริก ที่เกี่ยวกับงานกล้วยไม้ www.openbase.in.th/files/%20สาคริก.doc
- ถอดรหัสความรู้ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน เรื่องการพัฒนาคนพร้อมกับพัฒนาการเกษตร กองวิจัยและพัฒนาส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร